

VOLONTERI

*IZVoR humanizma,
tolerancije i
društvenog bogatstva*

Inicijativa IZVoR

ZAŠTO?

Inicijativa za zakonsko rešavanje statusa volontera u Srbiji, Inicijativa - **IZVoR**, pokrenuta je 05.decembra 2004., na Međunarodni dan volontera, radi promocije ideje volonterizma i obezbeđivanja što boljih uslova za angažovanje volontera.

Ideja volonterizma podrazumeva razumevanje, toleranciju, spremnost da se pomogne, aktivizam i brigu o zajednici..., omogućava da se **učestvuje, daje i prima...**

Volonterski rad - organizovan, dobrovoljan rad u korist drugih, može da utiče na smanjenje siromaštva i posredno, na stvaranje novih radnih mesta...

Prepoznavanjem i podržavanjem dobrobiti koje društvu donosi volonterski rad, korist imaju i država, lokalna zajednica, organizacije i institucije, i građani pojedinci - volonteri i oni koji to još nisu, ili jesu a da toga nisu svesni...

ZATO.

Copyright 2005 by the International Center for Not-for-Profit Law. All rights reserved. No part of this publication may be reproduced without prior written permission of the copyright holder.

This publication was made possible through support provided by the International Center for Not-for-Profit Law through funding provided by the Office of Democracy and Governance Bureau for Europe and Eurasia, U.S. Agency for International Development, under the terms of Award No. EDG-A-00-01-00002-00. The opinions expressed herein are those of the authors and do not necessarily reflect the views of the U.S. Agency for International Development or the International Center for Not-for-Profit Law.

Radna grupa Inicijative **IZVoR** upućuje izraze zahvalnosti na pomoći i podršci:

- Pokrajinskom sekretarijatu za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova i Pokrajinskom sekretarijatu za sport i omladinu; posebne izraze zahvalnosti upućujemo gospodinu Vladimiru Kozbašiću;
- donatorima: Međunarodnom centru za neprofitno pravo (ICNL) i Američkoj fondaciji za razvoj (ADF), finansiranih od strane USAID Serbia, koji su omogućili štampanje promotivnog materijala, prikupljanje podataka i organizaciju Konferencije;
- prijateljskim nevladinim organizacijama koje su pomogle organizaciju radionica i fokus grupa:
  - Udruženju građana "Osmeh" iz Vrbasa,
  - Inicijativa stručnjaka za pomoć ometenoj deci "VelikiMali" iz Pančeva,
  - "Inicijative mladih Srema" iz Sremske Mitrovice,
  - Centar za razvoj građanske aktivnosti iz Bačke Topole,
  - Asocijacija za razvoj opštine Sombor,
  - Prijatelji dece Inđije,
  - Omladinske inicijative Inđije i
  - NVO Centar iz Sombora;
- svim organizacijama i pojedincima koji su odgovarajući na upitnik doprineli verodostojnosti podataka iz ove brošure;
- organizacijama koje su pismima podrške ovu inicijativu učinile širokom i snažnom;
- svim učesnicima radionica, fokus grupa i Konferencije;
- volonterima koji su učestvovali u procesu prikupljanja podataka.
- organizacijama Pokretu gorana i volonterskom centru Vojvodine (PGVCV), Ekumenskoj humanitarnoj organizaciji (EHO) i Novosadskom humanitarnom centru (NSHC), koje su nam, pružajući podršku i ohrabrenje, omogućile da budemo

članovi Radne grupe IZVoR:

Melanija Kološnjai-Nenin, koordinatorka grupe

Srđan Nikolić (PGVCV)

Tatjana Lazor (EHO)

Ivana Koprivica (EHO)

Nenad Opačić (NSHC)

Mira Novaković (NSHC)

SADRŽAJ

Uvod	07
Introduction	09
Rezultati prikupljanja podataka o stavovima: - volontera o volonterskom radu i statusu volontera	13
- nevladinih organizacija o volonterskom radu i statusu volontera	21
- lokalne zajednice prema volonterskom radu i volonterskim programima	35
Zaključak	43
Conclusion.....	46
Izveštaj sa konferencije "Status volontera u Srbiji"	51
O organizacijama	57

U V O D

Brošura „**Volonteri - IZVoR humanizma, tolerancije i društvenog bogatstva**“ rezultat je rada Radne grupe Inicijative za zakonsko rešavanje statusa volontera u Srbiji Inicijativa **IZVoR**, na **prikupljanju podataka** o položaju volontera kod nas.

Naime, 5. decembra 2004. godine, povodom Međunarodnog dana volontera, u okviru Festivala nevladinih organizacija jugoistočne Evrope u Novom Sadu, održan je radni sastanak o pravnom statusu volontera u regionu, Vojvodini i Srbiji. Uz domaćine iz Srbije i Crne Gore, učesnici su bili i predstavnici nevladinih organizacija iz regiona jugoistočne Evrope. Oni su predstavili stanje i inicijative za pravno regulisanje volonterskog rada u svojim državama: Makedoniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, kao i u Crnoj Gori. Poređenjem je ustanovljeno da su volonteri u čitavom regionu u sličnom položaju i da postoje brojni razlozi da se status volontera pravno uredi. Zbog činjenice da volonterski rad i volonterizam nije priznat kao pravna kategorija u zakonodavstvu Srbije (ovde govorimo o volonterskom radu u doslovnom smislu te reči), pokrenuta je **Inicijativa za zakonsko regulisanje statusa volontera u Srbiji**. Formirana je radna grupa koja uključuje predstavnike više zainteresovanih nevladinih organizacija. Sastanku su prisustvovali: Pokret gorana i volonterski centar Vojvodine, Ekumenska humanitarna organizacija, Novosadski humanitarni centar, BalkanIDEA Novi Sad i Omladinska inicijativa Indije.

Članovi radne grupe **IZVoR**, svi sa višegodišnjim iskustvom u radu sa volonterima, u planiranju koraka za realizaciju inicijative, pošli su od ličnih iskustava i saznanja o problematici, ali i od istraživanja i dokumenata izrađenih u proteklom periodu, u vladinom i nevladinom sektoru. Jedan od njih je „Akcioni plan Politike za mlade u Vojvodini“ Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu. Upravo u ovom dokumentu, kao jedan od problema, navedena je činjenica da pozitivni propisi Republike Srbije ne uređuju volonterski rad. Takođe, istraživanja u oblasti civilnog društva ukazuju da čak 80% aktivista NVO-a u Srbiji čine žene. Na osnovu ovih podataka ostvarena je saradnja sa Pokrajinskim sekretarijatom za sport i omladinu i Sekretarijatom za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova.

Bez obzira na pomenuta dokumenta i iskustva članova radne grupe u radu sa volonterima i volonterskim programima, **odlučeno je da se** za potrebe sastavljanja teksta predloga nacrtu zakona o volonterskom radu **konsultuju u prvom redu, volonteri**. Takođe, potrebno je bilo i **mišljenje** drugih **nevladinih organizacija** iz cele Republike. S obzirom na to da je uticaj volonterizma najvažniji u lokalnoj zajednici, bilo je potrebno **saznati i stavove predstavnika**, odnosno **institucija lokalne zajednice** o ovom pitanju. Tako je došlo do kombinovanog pristupa prikupljanju podataka i stavova, **kroz radionice** (sa volonterima), **pomoću upitnika** (za nevladine organizacije) i organizovanjem **fokus grupa** u sedam gradova u Vojvodini. Kao zaključnica procesa, 21. 06. 2005. godine, u Novom Sadu je održana konferencija „Status volontera u Srbiji“, kojoj je prisustvovalo više od pedeset predstavnika nevladinih organizacija iz cele Srbije, predstavnici pokrajinskih sekretarijata AP Vojvodine, predstavnici Nacionalnog zavoda za tržište rada, centara za socijalni rad i donatori: Američka fondacija za razvoj (ADF) i Međunarodni centar za neprofitno pravo (ICNL) iz Budimpešte. Kao ishod Konferencije sačinjeni su predlozi definicija, prava i obaveza, koje bi trebalo da sadrži budući tekst predloga nacrtu Zakona o volonterskom radu.

Ovde prezentovani rezultati dobijeni su opsežnim ispitivanjem stavova o volonterizmu, položaju volontera i njihovim potrebama, pravima i obavezama u Srbiji.

INTRODUCTION

The brochure „Volunteers - **IZVoR** (Source) of humanity, tolerance and social wealth“ is the product of data gathered on the position of volunteers in our country by the Working group Initiative for the legal regulation of the status of volunteers in Serbia - Initiative **IZVoR**,

During the South Eastern European NGO Festival in Novi Sad a meeting was held as part of the International Volunteer Day, which discussed the legal status of volunteers in the SEE region, Vojvodina and Serbia. The meeting was hosted by representatives from Serbia and Montenegro and it included participants from NGOs throughout Eastern Europe. They outlined the status of voluntary work in Macedonia, Croatia, Montenegro, Bosnia and Herzegovina and described the initiatives taking place for its legal regulation in each of these countries. It was concluded that volunteers throughout the region are in a similar position and therefore it is necessary to provide a legal regulation of their status.

In order to combat the lack of a legal basis for voluntary work within Serbia an **Initiative for the Legal Regulation of the Status of Volunteers in Serbia** was created. A work group was also formed which includes representatives from The Volunteers' Centre of Vojvodina and Nature Conservation Movement, the Ecumenical Humanitarian Organisation, The Novi Sad Humanitarian Center, The Balkan IDEA Novi Sad and the Youth Initiative of Indjija.

The members of this working group (**IZVoR**) have all had many-years experience working with volunteers. Therefore, much of the initial planning towards the realisation of the group's objectives was based on the personal experience and knowledge of its members. However, research provided by NGOs and the Government Sector was also taken into account. For example, the "Action Plan of Youth Policy in Vojvodina", which was produced by the Provincial Secretariat of Sports and Youth, has become a key document because it identifies concerns over the lack of regulations for voluntary work within the positive legal system of the Republic of Serbia. In order to combat this problem the document suggests that resolutions should be formed to regulate voluntary work. In addition, research in the field of civilian society has indicated that up to 80% of the activists in NGOs within Serbia are women. As a result of this data, with the cooperation of the Provincial Secretariat of Sports and Youth, the Provincial Secretariat of Labor, Employment and Gender Equality has been created.

However, despite the revelations of the documents mentioned

above and the experience the working group members with volunteers and volunteer programs, it has been decided that the **volunteers should be** the ones **consulted** for completion of the text of proposition act on voluntary work. It was also decided that the **opinions of other NGOs** from the whole republic should be included. However, the impact of voluntarism is the strongest in the local community, and therefore it is also **essential to learn the positions** of the representatives i.e. **institutions of the local community regarding this question.** Therefore a combined approach was set for collecting data and opinions through **workshops** (with volunteers), by **questionnaires** (for NGOs) and **focus groups** in 7 cities in Vojvodina. At the conclusion of the whole process, a conference was held in Novi Sad on 21.06.2005., entitled „Volunteer status in Serbia“. More than fifty NGO representatives from the whole of Serbia participated, representatives of Provincial Secretariats, National Employment Office representatives, Social work centers and donors: American Development Foundation (ADF), International Center for Not-for-Profit Law (ICNL) from Budapest were also included. As a result of this conference propositions of definitions, rights and commitments, that should be incorporated in the future act of the Law on Voluntary Work have been completed (a complete report from the conference is enclosed in this brochure).

The results presented here have been reached by thorough examination of the attitudes regarding voluntarism, the position of volunteers, their needs, rights and commitments in Serbia.

Volonterski rad je nastojanje pojedinaca da dođu do profesionalnog iskustva ili entizijazam da budu društveno korisni za svoju zajednicu

Učesnik fokus grupe iz Bačke Topole

REZULTATI PRIKUPLJANJA PODATAKA O STAVOVIMA VOLONTERA O VOLONTERSKOM RADU I STATUSU VOLONTERA

U periodu od februara do maja 2005. godine, Radna grupa Inicijative **IZVoR** obavila je terensko ispitivanje potreba volontera u sedam (7) mesta u Vojvodini. Kao metod rada korišćena je radionica. Održano je ukupno osam (8) radionica: dve u Novom Sadu, po jedna u Žablju, Kikindi, Sremskoj Mitrovici, Pančevu, Somboru i Inđiji. Uzorak na kojem je obavljeno ispitivanje činilo je ukupno 104 ispitanika, uzrasta od 16 do 65 godina, uz veću zastupljenost ženskog pola (više od 60%). Učesnici radionica (ispitanici) bili su volonteri i volonterke angažovani na različitim programima i projektima, uglavnom lokalnih nevladinih organizacija.

Opšti cilj radionica bio je da se ispituju potrebe volontera za uvođenjem zakona, odnosno precizne zakonske regulative o volonterskom radu, kao i:

- da se prikupe preliminarni podaci o broju volontera, u sredinama u kojima je vršeno istraživanje;
- da se utvrde: motivacija za volonterski rad, problemi, odnosno poteškoće na koje volonteri nailaze u radu, kao i predlozi za načine rešenja ovih problema;
- da se sačine predlozi za sadržaj zakona o volonterskom radu, odnosno ideje o tome šta je sve u ovoj oblasti neophodno zakonski regulisati.

MOTIVACIJA VOLONTERA

Na pitanje „**Zašto ljudi volontiraju?**“ učesnici na radionicama dali su odgovore na osnovu kojih se motivacija može podeliti u dve grupe:

Motivi vezani za zadovoljavanje sopstvenih potreba:

- motivacija u vezi sa poslom i obrazovanjem;
- motivacija u vezi sa privatnim, ličnim aspektima;
- motivacija u vezi sa ličnim vrednosnim sistemom.

Motivi okrenuti ka spolja, odnosno ka drugima i zajednici:

- motivacija u vezi sa građanskom svešću i doprinosom društvu i zajednici;
- motivacija humanog, altruističkog karaktera;
- motivacija u vezi sa društvenim vrednosnim sistemom.

U samom vrhu liste razloga za volontiranje jesu upravo motivi

vezani za zadovoljavanje sopstvenih, ličnih potreba osobe koja volontira. Najčešće navedeni razlozi za volontiranje su: zadovoljstvo u obavljanju zajedničkih aktivnosti sa drugim ljudima, odnosno druženju, popunjavanju slobodnog vremena, potreba za samopotvrđivanjem i osećanjem korisnosti, kao i zadovoljstvo poslom od kojeg nemaju finansijsku nego ličnu satisfakciju, jer rade ono što vole.

Na drugom mestu, po zastupljenosti razloga za volontiranje, nalaze se motivi koji su takođe usmereni na samu ličnost, a vezani su za poslovnu i obrazovnu sferu. Najčešće se kao razlog za volontiranje navodi mogućnost sticanja znanja i iskustava koja će osobi/volonteru pomoći da nađe zaposlenje i/ili da napreduje u poslu. Nije zanemarljiv ni broj odgovora koji se odnose na materijalnu stranu satisfakcije. Na primer: „finansijska satisfakcija“, „dodatni angažman i zarada“, „usavršavanje i iskustvo“, „lakše se dobije posao“, „napredovanje u poslu“ i slični odgovori.

Grupa motiva vezanih za građansku svest i doprinos društvu i zajednici usmerena je ka zajednici i društvu uopšte, a odgovori su gotovo identični (tipizirani), jer su vezani za želju da se u zajednici pokrenu društveno korisne akcije, da se ljudi organizuju i aktiviraju i da se učini nešto za opšte dobro. Na primer: „podsticanje ljudi da se aktiviraju“, „senzibilizacija javnosti, aktivizam“, „animiranje mladih da urade nešto za sebe i druge mlade“, „potreba da se utiče na situaciju u kojoj se nalaze“, „dati lični primer i ideju drugima kako mogu da rade, a isto tako i saznavanje i učenje od drugih“ i drugi.

Motivi za volontiranje usmereni ka drugima, odnosno prema spolja, jesu motivi vezani za ljubav prema ljudima i humanistička osećanja. Oni više ističu usmerenost ka čoveku kao pojedincu, odnosno ljudima kojima je potrebna pomoć i saradnja. Na primer: „da pomognu, učine nešto dobro i korisno“, „ljubav“, „lično zadovoljstvo i zadovoljstvo drugih“, „humanost“, „mogućnost da pomognemo onima kojima je pomoć potrebna“.

DEMOTIVIŠUĆI FAKTORI

Na pitanje o tome koji faktori demotivišu ljude da se bave volonterskim radom, ispitanici najčešće navode probleme vezane za ličnu onemogućenost da rade (bolest, lični problemi), materijalne probleme (lični materijalni problemi, neplaćanje, odnosno ukidanje plaćanja troškova koje volonteri imaju), problem vremena (nedostatak slobodnog vremena, predugo trajanje volonterskog radnog vremena).

Kao poseban faktor koji se izdvaja moramo pomenuti strah od zloupotrebe i manipulacije, što dovodi do pitanja vrednovanja volonterskog rada generalno („da sam iskorišćen u loše svrhe“, „zloupotreba“, „manipulacija“, „osigurati javnost u radu“,

„diskriminacija“, „nepoštovanje uložnog truda i rada“). Ovo je najbrojnija grupa odgovora i ukazuje na izrazito naglašenu potrebu da se pitanje prepoznavanja, društvenog priznavanja i vrednovanja volonterskog rada pokrene i rešava. Od ostalih razloga koji demotiviraju volontere navode se i gubitak motivacije i strah od neuspeha.

BROJ VOLONTERA KOJE UČESNICI RADIONICE ZNAJU I POTENCIJALNO POVEĆANJE TOG BROJA U UREĐENIM USLOVIMA

Na pitanje o broju aktivnih volontera koji im je poznat, ispitanici (učesnici 8 radionica u 7 gradova) uglavnom daju odgovore koji se mogu svrstati u dve grupe:

- procena o broju aktuelno aktivnih volontera u njihovoj lokalnoj zajednici - oko 1500;
- procena broja onih koji se po potrebi mogu mobilisati za određene akcije - još oko 500.

Ovi brojevi su proizvoljni, jer su ispitanici davali odgovore u odnosu na to koliko volontera u svojoj sredini oni poznaju, odnosno znaju da su aktivni ili se mogu aktivirati, što, naravno, ne govori o tačnom broju volontera u tim sredinama. Takođe, procene o potencijalnom broju volontera u uređenim uslovima su proizvoljne. U svakom slučaju, ovi podaci govore o tome da volonteri uglavnom poznaju situaciju u svojim sredinama i znaju gde i na kojim programima/akcijama su volonterski angažovani i drugi ljudi, šta ih motiviše i šta bi moglo motivisati ljude koji nisu aktivni da se i sami aktiviraju.

PROBLEMI I REŠENJA

Na pitanje o tome sa kojim se problemima sreću u svojoj sredini, kao osnovne, volonteri navode sledeće:

- odnos zajednice (institucija i javnosti) prema volonterskom radu;
- (ne)povezanost i (ne)saradnja među NVO-a, i drugih aktera u lokalnoj zajednici;
- uslovi rada;
- upravljanje volonterskim radom, motivacija i vrednovanje volonterskog rada;
- nepostojanje adekvatne zakonske regulative.

Pitanje odnosa zajednice (institucija i javnosti) prema volonterskom radu podrazumeva nerazumevanje i predrasude sredine prema volonterskom radu i samim volonterima, što ispitanici povezuju sa neinformisanošću i needukovanošću. Na primer: „predrasude i nekooperativnost lokalnih vlasti“, „neupućenost lokalne zajednice u to

šta je volonterski rad", „nepoznavanje značaja volonterskog rada", „netolerancija i nerazumevanje sredine", „nerazumevanje lokalnih organa uprave".

Kao najjače sredstvo za ublažavanje ovog problema volonteri ispitanici vide promociju volonterskog rada u javnosti, edukaciju i informisanje, prezentaciju rezultata volonterskih programa, kroz kampanje, radionice, putem medija. Volonteri posebno priželjkuju i očekuju veću podršku i interesovanje lokalnih medija. Pitanje (ne)povezanosti i (ne)saradnje nevladinih organizacija i drugih aktera lokalne zajednice, odnosi se na unutarsektorsku nepovezanost nevladinih organizacija, koje uglavnom i angažuju volontere (gotovo svi ispitanici, njih 95%, volontiraju u NVO-ima), ali i na nedovoljnu ili, čak, nikakvu saradnju između NVO-a, institucija i lokalnih vlasti. Kao deo ovog problema ističe se i nedostatak podrške volonterskim programima.

Predlozi koje su volonteri dali za rešavanje navedenih problema su: da se kroz aktivnosti postojećih volonterskih programa pojača promocija ideje volonterizma i potreba povezivanja svih aktera u lokalnoj zajednici; da se opsežnije, obostrano, ispitaju potrebe zajednice, kako bi novi, budući, volonterski programi i programi u koje su volonteri uključeni bili zasnovani na boljem međusobnom poznavanju i razumevanju. Takođe, jedna od sugestija, zastupljena na svim održanim radionicama, jeste stvaranje volonterske mreže na lokalnom nivou i formiranje koordinacionih/resursnih centara/baza podataka ili drugačije imenovanih faktora, koji bi imali vezivnu i koordinacionu funkciju.

Pitanje uslova rada: materijalni uslovi rada, prostor, pitanja u vezi sa terenskim radom volontera i tako dalje. Ovi problemi povezani su sa finansiranjem volonterskih programa, što opet dovodi do pitanja nedostatka podrške od strane zajednice i vlasti. Kao rešenje, volonteri su postavili problem u pozitivnu sliku, bez detaljnije analize načina rešavanja. Pretpostavka je da se ovde bez sistemskih rešenja ne može mnogo učiniti. Pitanje upravljanja volonterskim radom, motivacije i vrednovanja volonterskog rada je najviše istaknuto, a povezano je, kako sa procesima regrutovanja, selekcije, obuke i koordinacije rada volontera, tako i sa mehanizmima za vrednovanje njihovog rada i motivisanja da ostanu volonteri. Najviše se govori o problemima organizacione prirode, podrške unutar same organizacije, edukacije i pripreme volontera za rad, nedovoljnog vrednovanja volonterskog rada (često i u okviru same organizacije u kojoj rade, a naročito izvan nje: volonterski staž/rad im ne pomaže u drugim oblastima društvenog života, jer nije društveno prepoznat i priznat). Javlja se i pitanje materijalne satisfakcije, odnosno problem nadoknade troškova koje volonter nužno ima za vreme volonterskog angažmana.

Volonteri smatraju da se ovi problemi mogu rešiti postavljanjem jasnih standarda, kako onih koji se odnose na koordinaciju i vrednovanje rada volontera (prava i obaveze volontera i organizacije, volonterske nadoknade, zaštita volontera itd.) tako i na kompetenciju organizacije koja želi da angažuje volontere. Takođe, ističe se potreba međusektorske saradnje, koordinacije i institucionalne podrške volonterskom radu u zajednici.

Pitanje i problem zakonske regulative i nedostatka sistemskih rešenja najviše se provlače upravo kroz predloge za rešavanje problema. Kao rešenja, na prvom mestu se navode: donošenje zakona o volonterskom radu, sistemski rešeno finansiranje volonterskih programa, koordinacija volonterskog rada na lokalnom nivou, postavljanje sistema vrednovanja volonterskog rada-volonterski staž, zaštita volontera, povlastice i slično.

ZAKON

Na pitanje šta bi trebalo da uđe u sadržaj zakona, odnosno koja pitanja i minimalna prava koja proizlaze iz volonterskog rada bi zakon o volonterskom radu trebalo da tretira i reguliše, jasno se mogu izdvojiti sledeće oblasti:

- jasno definisanje pojma „volonter“ i volonterskog rada;
- društveno priznavanje volonterskog rada;
- uloga lokalne zajednice u podsticanju i upravljanju volonterskim radom (što uključuje i koordinaciju i povezivanje na lokalnom nivou);
- prava volontera (beneficije i zaštita, Ugovor o volonterskom radu);
- obaveze volontera (standardi u selekciji, obuci, vrednovanju);
- prava i obaveze organizacija koje angažuju volontere (standardi u upravljanju volonterskim radom: regrutaciji, selekciji, obuci, koordinaciji, superviziji, nagrađivanju);
- finansijski aspekt u smislu regulisanja normi za nadoknađivanje troškova.

Neki od konkretnih odgovora na ovo pitanje bili su:

- „normativi, standardi za procedure prijema i koordinisanje rada volontera“;
- „nadoknada troškova i stimulisanje“;
- „izdavanje sertifikata i preporuka koje bi bile društveno priznate/prepoznate“;
- „regulisati radno vreme (sate) i staž osiguranja volontera“;
- „novčana davanja“;
- „da volonteri imaju prednost pri zapošljavanju“;

- „zaštita od zloupotreba“;
- „zdravstveno i socijalno osiguranje“;
- „uvesti volonterski staž“;
- „finansiranje volonterskih programa (fond za volontere)“;
- „izmena fiskalnih zakona/olakšice za donatore“;
- „regulisati oporezivanje volontera (misli se na poreze i doprinose koje organizacije plaćaju prilikom isplate volonterskih nadoknada) ako se već obračunava porez, neka ide za finansiranje volonterskih programa“.

KOORDINACIJA

Na pitanje o koordinaciji volonterskog rada i volonterskih programa na lokalnom nivou („berza rada/poslova za volontere“), dobijeni su gotovo isti odgovori. Volonteri se slažu da nevladine organizacije treba da imaju najvažniju ulogu u tome, što je razumljivo, jer su uključeni u rad nevladinih organizacija. Takođe je istaknuto da bi najbolje bilo da se formira određena grupa/telo koja bi obavljala funkciju povezivanja i koordinacije volonterskih programa u lokalnoj zajednici. Ovo telo trebalo bi da bude sastavljeno od svih zainteresovanih grupa: predstavnika nevladinih organizacija, državnih ustanova i institucija i predstavnika lokalne vlasti. U nekim odgovorima pominju se čak i predstavnici profitnog sektora kao deo koordinacionog tela.

DEFINICIJE VOLONTERSKOG RADA

Od 104 ispitanika koji su učestvovali na našim radionicama, dobili smo 56 definicija volonterskog rada. Jedna od najvažnijih stvari za koje je istaknuto da treba da budu pomenute i definisane u zakonu o volonterskom radu je upravo određenje pojma "volonter" i volonterski rad". Stoga ovde navodimo ključne reči koje se pojavljuju kao elementi 56 dobijenih definicija. Ove reči zapravo predstavljaju stavove volontera o tome šta su najvažnije karakteristike i odrednice volonterskog rada:

- dobrovoljni rad;
- savestan rad;
- društvena korist/opšte dobro/zajednica;
- lična korist i interes;
- nadoknada (troškova);
- određeno vreme;
- u okviru organizacije, organizovan;
- pomoć;
- humanost.

Volonter je humana osoba koja je spremna da pomaže drugima
ne tražeći pri tom dobit i ne ostvaruje korist.

Učesnik radionice - Novi Sad

REZULTATI PRIKUPLJANJA PODATAKA O STAVOVIMA NEVLADINIH ORGANIZACIJA O VOLONTERSKOM RADU I STATUSU VOLONTERA

U periodu od maja do juna 2005. godine, Radna grupa Inicijative - IZVoR kreirala je upitnik i prosledila ga na 516 adresa udruženja građana i nevladinih organizacija različitih delatnosti, na teritoriji Republike Srbije. Do krajnjeg roka tj. do 10. 06. 2005. godine, prispelo je 96 popunjenih upitnika, pa su rezultati obrađeni na tom uzorku.

Cilj je bio da se, putem upitnika, kontaktira sa što većim brojem nevladinih organizacija iz čitave Srbije, zainteresovanim za ovu problematiku i da se na taj način utvrde potrebe NVO-a za zakonskim rešavanjem statusa volontera, kroz:

- ispitivanje stavova NVO-a o volonterskom radu;
- ispitivanje potreba NVO-a za angažovanjem volontera.

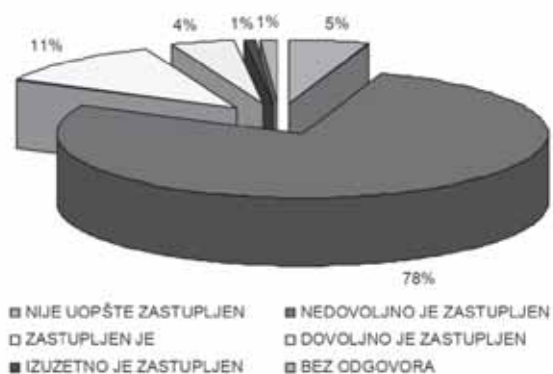
DEFINICIJE VOLONTERSKOG RADA

Na osnovu 96 popunjenih upitnika, na pitanje: „Kako biste definisali volonterski rad?“ dobili smo 93 različite definicije volonterskog rada. Kao i u radionicama, izdvojili smo ključne reči koje se pojavljuju kao elementi većine definicija i koje se, uglavnom, odnose na karakteristike volonterskog rada:

- dobrovoljni rad;
- društvena korist/opšte dobro/zajednica;
- rad bez nadoknade/besplatno;
- humanitarni rad;
- lična uverenja osoba koje volontiraju/lični interesi;
- u slobodno vreme.

ZASTUPLJENOST VOLONTERSKOG RADA U SRBIJI

Na pitanje: „Koliko je po Vašoj proceni zastupljen volonterski rad u našem društvu?“ dobijeni su rezultati prikazani na grafikonu.

OBLASTI DRUŠTVENOG ŽIVOTA U KOJIMA JE ZASTUPLJEN VOLONTERSKI RAD

Na pitanje u kojim oblastima društvenog života je, po ličnoj proceni ispitanika, najzastupljeniji volonterski rad, date su sledeće procene (u zagradi se navodi broj takvih odgovora):

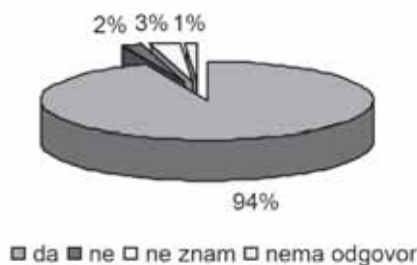
- volonterski rad je najzastupljeniji u nevladinim organizacijama (82);
- u verskim zajednicama (62);
- u političkim organizacijama (39);
- u domovima za decu i omladinu ometenu u razvoju (32);
- u domovima za decu bez roditeljskog staranja (27);
- u ustanovama socijalne zaštite (24);
- u domovima za stare (23);
- u sportskim klubovima i organima lokalne samouprave (po 19 odgovora);
- u medicinskim centrima (15);
- u kulturnim ustanovama (14);
- u školama (8);
- na fakultetima i pri vojsci (po 6 odgovora);
- u profitnim organizacijama i organima državne uprave (po 1 odgovor);
- nismo dobili ni jedno mišljenje o postojanju volonterskog rada u policiji.

Među ponuđenim odgovorima ispitanici su mogli da se opredele za sve odgovore koji su po njihovom mišljenju bitni. Takođe, imali su mogućnost da dodaju i druge oblasti društvenog života, koje u upitniku nisu pomenute. Uz ponuđeno, ispitanici su dodali još:

- studentske organizacije;
  - socijalno-humanitarne, organizacije osoba sa invaliditetom od posebnog društvenog značaja;
  - u svakodnevnom životu;
  - u timovima ljudi koji se okupljaju oko nekog zajedničkog problema nevezano za neku organizaciju (ad hoc volonterske inicijative).
- U jednom upitniku nema odgovora na ovo pitanje.

POTREBA ZA ZAKONSKIM REGULISANJEM VOLONTERSKOG RADA U SRBIJI

Na pitanje: „Da li je potrebno zakonski regulisati volonterski rad u Srbiji?“ 94% predstavnika NVO-a smatra

da je potrebno, 2% smatra da nije, 3% ne zna da li je potrebno, a 1% nije dalo odgovor na ovo pitanje.

PRAVA KOJA PROIZLAZE IZ VOLONTERSKOG RADA

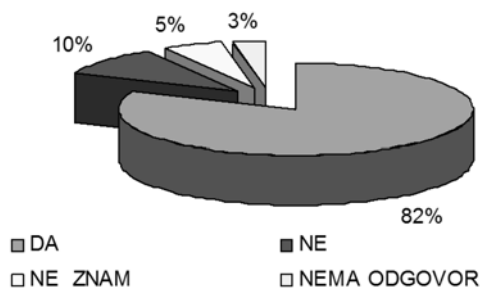
Na pitanje: „Koja minimalna prava, koja proizlaze iz volonterskog rada, treba da reguliše zakon o volonterskom radu u Srbiji?“ dobili smo sledeće rezultate:

- najveći broj odgovora odnosi se na regulisanje zdravstvenog osiguranja volontera tokom angažovanja, kao i na pravo na penzijsko-invalidsko osiguranje, socijalnu i pravnu zaštitu;
- volonteri dalje navode da treba obezbediti pravo na napredovanje u profesiji (ukoliko osoba volontira u svojoj profesiji), da se taj volonterski angažman vrednuje kao iskustvo, praksa, što uključuje i pravo na priznavanje volonterskog staža u radnoj biografiji volontera (verifikacija i sertifikacija volonterskog staža), da se volonterski staž vrednuje kao i radni staž;
- pravo na edukaciju, usavršavanje, specijalizaciju, dodatnu obuku, sticanje iskustva;
- pravo na nadoknadu osnovnih materijalnih troškova volontera (što može da uključi pravo na obrok, putni trošak, materijalnu nadoknadu koja je manja od tržišne vrednosti obavljenog posla);
- pravo na materijalnu nadoknadu za usluge koje volonter pruža, odnosno, pravo da bude adekvatno nagrađen za svoj rad;
- pravo na beneficije (povlastice): prednosti prilikom upisivanja u škole, na fakultete, kao i prilikom zapošljavanja; besplatan ili povlašćen prevoz, ulaznice, propusnice, razne druge povlastice (na primer, prilikom smeštaja u studentske domove);
- pravo na timski rad, pravo na ravnopravan tretman sa zaposlenima u organizaciji;
- pravo da se kaže „ne“, pravo da bira angažman, pravo na samoodlučivanje;
- pravo na volonterski ugovor kojim se definiše odnos volonter/organizacija;
- pravo na izbor vremena/trajanja angažovanja;
- pravo na dobre uslove za rad.

Šest predstavnika NVO-a nije dalo odgovor na ovo pitanje.

DA LI DRŽAVNE INSTITUCIJE MOGU I TREBA DA REGULIŠU OBAVEZE VOLONTERA?

Na pitanje „Da li državne institucije mogu i treba da regulišu obaveze volontera?“ dobijeni su sledeći odgovori: 82% smatra da mogu i treba, 10% misli da ne mogu i ne treba, 5% se izjašnjava da ne zna, 3% nije dalo odgovor na ovo pitanje.

KOJE OBAVEZE TREBA DA REGULIŠE ZAKON O VOLONTERSKOM RADU?

Na ovo pitanje odgovorilo je 95% predstavnika NVO-a. Prema njihovom mišljenju, obaveze koje bi trebalo da reguliše zakon o volonterskom radu su:

- obaveze da se postupa i deluje u skladu sa vrednostima, misijom i ciljevima, kao i standardima i kvalitetima organizacije u kojoj se volontira;
- obaveza potpisivanja volonterskog ugovora (Ugovor o volonterskom radu):
  - prema kojem bi organizacija trebalo da volonteru obezbedi opis posla, obuku/potrebnu edukaciju, da definiše njegov status i tretman pre, tokom i nakon volonterskog angažmana, da definiše pitanje nadoknade troškova i/ili nagrađivanja, da testira i proveriti volontera i njegovu podobnost za angažman;
  - prema kojem bi se volonter obavezao da posao uradi stručno (ako je kao stručnjak angažovan), da se obaveže na profesionalizam u radu (da savesno i odgovorno radi posao, da ispunjava svoje obaveze, da se blagovremeno javi organizaciji u slučaju odsustvovanja ili kašnjenja, da poštuje dogovore, da ne zloupotrebljava položaj u organizaciji); da prođe predviđene edukacije o volonterskom angažmanu, da bude posvećen aktivnosti za koju je angažovan, da bude aktivan u organizaciji u kojoj volontira.

ORGANIZACIJE ILI INSTITUCIJE KOJE TREBAJU I MOGU DA BUDU POSREDNICI U ANGAŽOVANJU VOLONTERA KAO BERZE VOLONTERSKOG RADA

Ovo je bilo pitanje otvorenog tipa, pa su ispitanici imali mogućnost da navedu više organizacija ili institucija koje bi, po njihovom mišljenju, mogle biti posrednici u angažovanju volontera i zato izražavanje u procentima nije moguće.

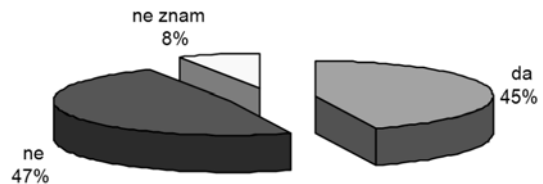
Predlozi ispitanika u vezi sa tim ko bi mogao biti posrednik u angažovanju volontera:

- bez obzira na to za koje radne pozicije i za koje vrste organizacija se volonteri angažuju, u zakonski regulisanim uslovima, prema mišljenju 45 ispitanika, kao samostalni posrednici u angažovanju volontera treba da budu NVO koje imaju iskustva u volonterskom menadžmentu (upravljanju volonterskim radom), koje se bave volonterskim radom i razvojem volonterizma, imaju svoje volonterske centre, nude obuku volonterima;
- na drugom mestu, sa 28 predloga, nalazi se Nacionalna služba za zapošljavanje;
- na trećem mestu su, po broju predloga, volonterski centri koje bi trebalo da vodi organizacija ili institucija sa iskustvom u radu sa volonterima, ali se ne navodi konkretno koje su to organizacije ili institucije - takvih predloga ima 16;
- sledi, sa 13 predloga, Centar za socijalni rad ili neke druge socijalne ustanove;
- 9 predstavnika NVO-a izjasnilo se za to da nema potrebe za posredovanjem prilikom angažovanja volontera, već da organizacije ili institucije same po potrebi angažuju i organizuju rad volontera;
- volonterske centre tipa međusektorske agencije (saradnja vladinih/državnih organizacija/institucija, odnosno lokalne samouprave i NVO) koji bi obavljali ovu delatnost, predložilo je 6 ispitanika;
- kao mogući posrednici predlažu se: omladinske/studentске zadruge, lokalna samouprava, specijalizovane organizacije, škole, bolnice, ministarstva i sekretarijati, Crveni krst, kulturne institucije - ovi predlozi pojavljuju se po tri ili manje puta.

DA LI BI STAŽIRANJE, RADI OBAVLJANJA PRIPRAVNIČKOG STAŽA I POLAGANJA STRUČNOG ISPITA ILI OBAVLJANJA SPECIJALIZACIJE, TREBALO SVRSTATI U VOLONTERSKI RAD?

Na ovo pitanje je odgovorilo 96% ispitanih, a 4% nije pružilo odgovor.

Da stažiranje treba svrstati u volonterski rad misli 45%, a 47% ispitanika smatra da stažiranje ne treba svrstati u volonterski rad, dok je 8% ispitanika odgovorilo da ne zna.

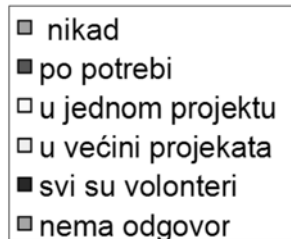
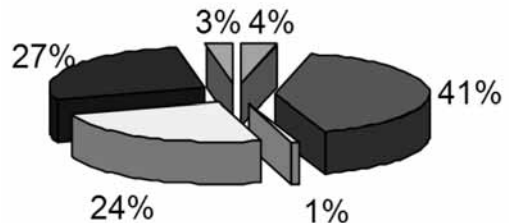

DA LI VAŠA ORGANIZACIJA UKLJUČUJE VOLONTERE U SVOJ RAD?

Budući da smo sa volonterima razgovarali o njihovim saznanjima i procenama o broju aktivnih volontera i volonterskih programa u lokalnoj zajednici, cilj postavljanja narednih pitanja bio je da se predstava koju imaju volonteri uporedi sa situacijom u nevladinim organizacijama. Ovde je bitno naglasiti da su volonteri u aktivnim volonterima smatrali i članove različitih sportskih društava, KUD-ova, a pojedini čak i stranačke aktiviste, dok su predstavnici nevladinih organizacija prikazali isključivo situaciju u SVOJIM organizacijama.

Na pitanje: „Da li vaša organizacija uključuje volontere u svoj rad?“ najviše ispitanika je odgovorilo da ih angažuju po potrebi (41%), zatim slede odgovori da su u organizaciji svi volonteri (27%) i odgovori u kojima se kaže da su volonteri angažovani u skoro svim njihovim projektima (24%):

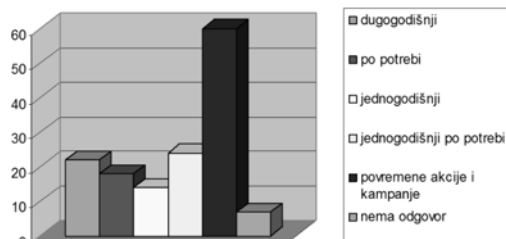
- nismo nikada uključivali volontere (4);
- uključujemo ih po potrebi (42);
- u jednom našem projektu su angažovani volonteri (1);
- u većini naših projekata su angažovani volonteri (25);
- svi koji su angažovani u našoj organizaciji su volonteri (28);
- nema odgovora (3).

KAKVOG SU OBIMA PROJEKTI NA KOJIMA VAŠA ORGANIZACIJA ANGAŽUJE VOLONTERE?

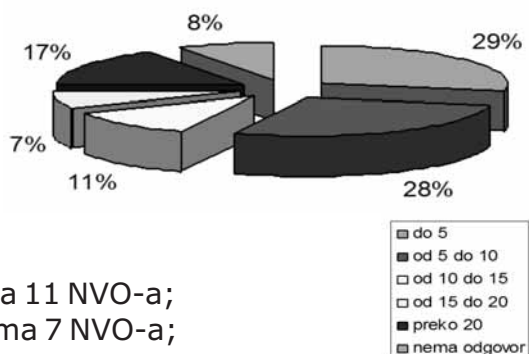
Na pitanje o obimu/trajanju projekata u okviru kojih organizacije angažuju volontere, najviše odgovora ukazuje na to da su u pitanju povremene kampanje i akcije (60), a tek 22 organizacije imaju dugogodišnje/trajne volonterske projekte:

- dugogodišnji (22);
- dugogodišnji, po potrebi (18);
- jednogodišnji (14);
- jednogodišnji, po potrebi (24);
- povremene akcije i kampanje (60);
- nema odgovor (7).

NA KOLIKO VOLONTERA VAŠA ORGANIZACIJA MOŽE DA RAČUNA U SVAKOM TRENUTKU?

- do 5 stalnih volontera ima 27 NVO-a;
- od 5-10 stalnih volontera ima 27 NVO-a;
- od 10-15 stalnih volontera ima 11 NVO-a;
- od 15-20 stalnih volontera ima 7 NVO-a;
- više od 20 stalnih volontera ima 16 NVO-a;
- nema odgovor - 8 NVO-a.

NA KOJIM KONKRETNIM POSLOVIMA SU ANGAŽOVANI VOLONTERI U VAŠOJ ORGANIZACIJI?

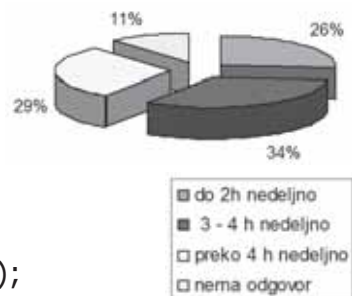
Odgovori na ovo pitanje potvrdili su kolika je raznolikost poslova koje volonteri mogu da obavljaju:

- organizacioni poslovi (47 odgovora);
- administracija (38);
- učestvovanje u akcijama i promocijama (77);
- prikupljanje sredstava (28);
- stručna pomoć (43);
- distribucija materijalne pomoći (24);
- fizički poslovi (35);
- rad na SOS telefonu (12);

- vođenje radionica (47);
- stručni rad (28);
- prevođenje (51);
- nema odgovora (7 upitnika).

KOLIKO SATI NEDELJNO (U PROSEKU) SU ANGAŽOVANI VOLONTERI U VAŠOJ ORGANIZACIJI?

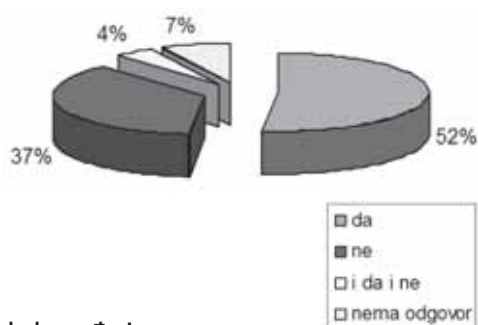
- do 2 sata nedeljno (u 25 organizacija);
- od 3 do 4 sata nedeljno (u 32 organizacije);
- više od 4 sata nedeljno (u 28 organizacija);
- nema odgovora (11).

DA LI SE U VAŠOJ ORGANIZACIJI NADOKNAĐUJU MATERIJALNI TROŠKOVI VOLONTERIMA?

Više od polovine organizacija uspeva da volonterima nadoknadi materijalne troškove:

- da (49);
- ne (35);
- i da i ne (4).

Tip troškova koje organizacije nadoknađuju:

- putni troškovi (u 39 organizacija);
- osveženje (3);
- ishrana (23);
- komunikacija - telefon, internet (6);
- drugi troškovi (7);
- dnevnice (3);
- novčana nadoknada (4);
- materijal za rad (6);
- džeparac (2);
- honorari (5 organizacija);
- nema odgovor (7).

NA KOJI NAČIN NAGRAĐUJETE VOLONTERE?

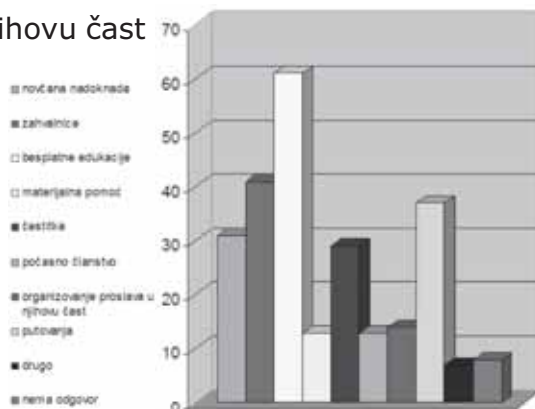
Nevladine organizacije nagrađuju volontere na različite načine:

- novčana nadoknada (31);
- zahvalnice (41);
- omogućavanje besplatne edukacije (61);
- materijalna pomoć/roba (13);

- čestitke za važne datume (29);
- počasno članstvo (13);
- organizovanje proslava u njihovu čast (14);
- putovanja (37);

I/ili nešto drugo:

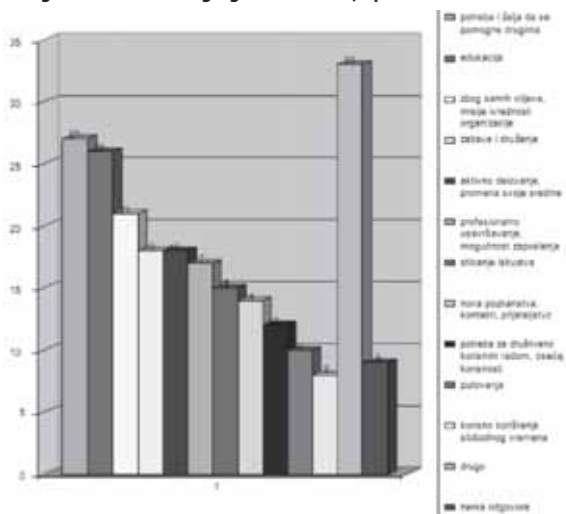
- upućivanje zahvalnosti putem medija;
- „tapšanje po ramenu“;
- beneficije korišćenja usluga u organizaciji, npr. internet, računar, štampanje, kopiranje, telefon (5);
- ne nagrađujemo;
- pokloni - knjiga, šolja itd.;
- ulaznice za festivale;
- moralna podrška u procesu obrazovanja;
- nema odgovor (8).

KOJI SU OSNOVNI MOTIVI ZBOG KOJIH SE VOLONTERI UKLJUČUJU U VAŠU ORGANIZACIJU?

Osnovni motivi zbog kojih se volonteri uključuju u rad organizacije su:

- potreba i želja da pomognu drugima (27);
- edukacija (26;)
- zbog ciljeva i misije organizacije; vrednosti (21);
- zabava i druženje (18);
- potreba za aktivnim delovanjem u svojoj sredini, potreba da se nešto promeni (18);
- profesionalno usavršavanje i mogućnost zaposlenja (17);
- sticanje (radnog) iskustva (15);
- nova poznanstva i kontakti; prijateljstvo (14);
- potreba za društveno korisnim radom (osećaj korisnosti) (12);
- putovanja (10);

- korisno korišćenje slobodnog vremena (8);
- informisanje (6);
- međusobna pomoć (5);
- dostupnost tehničke opreme organizacije (3);
- novčana nadoknada (3);
- želja da osnaže organizaciju (3);
- izazov - želja da se oprobaju u nečem novom (3);
- osećaj pripadanja (4);
- lično zadovoljstvo (2);
- stipendije, poverenje, navika, lični problemi, reference, građanska odgovornost, poštovanje (po jedan odgovor);
- nema odgovor (9).

DA LI SKLAPATE UGOVORE SA VAŠIM VOLONTERIMA?

Čak 60 % organizacija ne sklapa ugovore o volonterskom radu sa svojim volonterima:

- ne (63);
- da (26).

Organizacije koje to čine, dovijaju se na različite načine:

- interni ugovor o volonterskom radu, zatim potpisuju pravilnik o volonterskom radu (5);
- ugovor o autorskom delu (2);
- ugovor o volonterskom radu u kome kroz aneks direktno definišemo dužnosti, prava i obaveze (7);
- pristupnica, koja ima ulogu ugovora;
- ugovor o delu (12);
- nema odgovor (7).

DA LI STE NEKADA IMALI PROBLEMA SA INSPEKCIJOM RADA ZBOG VAŠIH VOLONTERA?

Najveći broj nevladinih organizacija koje su učestvovala u ispitivanju, nisu imale problema sa inspekcijom rada zbog volontera:

- ne (87);
- da (2);
- nema odgovor (8).

Neki od komentara su:

- „Finansijska inspekcija je proveravala da li smo davali novčane naknade volonterima“;
- „Odgovor je i da i ne, ništa posebno što nismo mogli uspešno prevazići. Ljudi mešaju pojam dobrotvornog ili dobrovoljnog rada

(koji je apsolutno bez nadoknade), sa volonterskim radom koji iziskuje naknadu za usluge“.

PREPREKE NA KOJE NAJLAŽITE U PLANIRANJU VOLONTERSKIH PROGRAMA (ANGAŽOVANJU VOLONTERA/SARADNIKA U ORGANIZACIJI), A KOJI NISU U ISKLJUČIVOJ VEZI SA PROBLEMIMA FINANSIRANJA PROJEKTA?

Odgovori na ovo pitanje u velikoj meri se podudaraju sa odgovorima koje su volonteri prepoznali kao sopstvene probleme u radu, kao što je, na primer, problem upravljanja volonterskim radom. Iz narednih odgovora može se videti da pojedine NVO nisu edukovane za takve aktivnosti. Takođe, ni lokalna zajednica nije uvek u dovoljnoj meri senzibilisana za volonterski rad.

- mali broj zainteresovanih volontera u našoj lokalnoj zajednici (43);
- nerazumevanje lokalne sredine (28);
- nismo edukovani za rad sa volonterima (20);
- nema posla za volontere (9);
- volonteri nam odustaju u toku samih aktivnosti (12);
- nema adekvatnih volontera za naše programe (16);
- nemamo vremena da ih obučimo za naše programe (18);
- nemamo adekvatne prostorije i opremu da bismo ih angažovali (26);
- niko u našoj zajednici nije zainteresovan za probleme kojima se bavimo (8);
- nemamo poverenja u osobe koje ne poznajemo (4);
- nema odgovor (22).

DA LI STE NEKADA IMALI VOLONTERE IZ DRUGIH ZEMALJA I KAKO STE REGULISALI NJIHOV STATUS?

- da (33);
- ne (54).

Pitanje je bilo otvorenog tipa, te u nastavku citiramo odgovore:

- „status stranih volontera je bio unapred dogovoren, jer su oni proizvod saradnje sa drugim organizacijama i međunarodnim institucijama tako da su od početka imali definisane ciljeve i zadatke boravka, a za volontere je obezbeđena i edukacija u okviru naše organizacije, tako da je razmena znanja i iskustva bila obostrana“;
- „na osnovu projekta, volonteri su bili partneri iz Rumunije“;

- „privremeni boravak inostranih studenta u Beogradu, povremeni pristup komunikacijskim i informacijskim resursima organizacije“;
- „na osnovu projekata u kojima su učestvovali, imali su pokriveno troškove“;
- „studentkinje na studijskom boravku“ (nisu nikako regulisali njihov status)“;
- „kao i sa domaćim, ispunili su prijemni upitnik, prihvatili su naš statut, pravilnik o volonterskom radu, vode dnevnik volontera, vode se kao stranci koji borave privatno kod nekog od naših saradnika“;
- „njihov boravak je prijavljen SUP-u“ (2);
- „kao učesnike projekta razmene“;
- „nikako“, „nije bio nikako regulisan“ (2);
- „bili su angažovani na projektnom nivou“;
- „međusobnim ugovorom između naše organizacije (naziv izostavljen, zbog anonimnosti istraživanja) i organizacija ispred kojih volonteri dolaze“;
- „jedino smo morali da prijavimo njihov boravak i razlog ostanka u gradu“;
- „preko programa Evropski volonterski servis (EVS), angažovanje volontera bilo je programom i ugovorom regulisano kao inostrani volonteri za dugoročno volontiranje“;
- „jedino je bio prijavljan boravak nadležnom organu, angažovanje od 10 do 30 dana“;
- „donatori iz zemalja Evrope: Francuske, Španije i Luksemburga“;
- „gost“;
- „AVID“;
- „nema primanja, ali je sva ostala pomoć prisutna“;
- „predavači stranih jezika, potpisani ugovori o autorskom delu“
- „organizujemo volonterski ART kamp do 3 nedelje za 15-20 volontera“;
- „Evropska volonterska služba“;
- „ravnopravnost sa ostalim volonterima“ (2);
- „organizacija sklapa ugovor sa svetskim volonterskim centrima koji su poslali volontere i volonteri sklapaju ugovore sa volonterskim centrima koji su ih poslali“;
- „donatori“;
- nema odgovora (8).

Rad u interesu šire zajednice, grada, okruga, regije, jer je samo u slučaju napretka cele zajednice moguć i pojedinačni razvoj

Učesnik fokus grupe iz Sombora

REZULTATI PRIKUPLJANJA PODATAKA O STAVOVIMA LOKALNE ZAJEDNICE PREMA VOLONTERSKOM RADU I VOLONTERSKIM PROGRAMIMA

Održano je ukupno sedam fokus grupa u sedam vojvođanskih mesta: u Novom Sadu, Sremskoj Mitrovici, Žablju, Bačkoj Topoli, Somboru, Inđiji i Vrbasu.

Cilj fokus grupa, kao segmenta prikupljanja podataka o statusu volontera kod nas, bio je:

- da se u datim lokalnim sredinama utvrdi situacija kad je volontiranje u pitanju;
- da se ispituju iskustva i stavovi različitih predstavnika lokalne zajednice o potrebi i značaju volonterskog rada za njihovu zajednicu;
- da se dođe do predloga za organizovanije regulisanje volonterskog rada, a u okviru toga i za zakonska rešenja.

Učesnici fokus grupa bili su predstavnici lokalnih zajednica, odnosno osobe koje su zastupale ne samo nevladine organizacije nego i institucije i ustanove, kao i profitni sektor (u manjoj meri). Od ukupno 56 učesnika fokus grupa, bilo je 33 žene i 23 muškarca svih starosnih grupa. Predstavnik nevladinog sektora bilo je 29, lokalnih vlasti 6, ustanova (obrazovnih, socijalnih, zdravstvenih, službe za zapošljavanje) 16 i profitnog sektora 3. Pored toga, učestvovao je 1 predstavnik medija i 1 predstavnik političke partije.

„Da li ste nekada volontirali?“

U odgovoru na ovo pitanje većina učesnika izjasnila se pozitivno. Oblasti u kojima su bili angažovani uglavnom su oblast socijalne zaštite i nevladin sektor. Učesnici koji nemaju to iskustvo, isključivo su predstavnici ustanova, vlasti i profitnog sektora.

„Da li biste angažovali volontera za rad u svojoj organizaciji?“

Na ovo pitanje većina učesnika odgovara sa da, uz određene napomene od kojih su najčešće:

- da, ako imaju odgovarajuću struku;
- da, sa vremenskim ograničenjem.

„U kojim oblastima društvenog života su, prema Vašem saznanju, u Vašoj lokalnoj zajednici angažovani volonteri?“

Najveći deo odgovora na ovo pitanje odnosi se na angažman u oblasti socijalne zaštite, odnosno na rad sa socijalno ranjivim grupama stanovništva i to uglavnom kroz nevladine organizacije, zatim u

obrazovanju i zdravstvu. Dalje se navode i omladinski i sportski programi, crkva, pravosuđe.

Kada se govori o institucijama i volontiranju, uglavnom je kod predstavnika ovih ustanova prisutno poistovećivanje obaveznog stažiranja sa dobrovoljnim radom (na primer, u sudovima, zdravstvenim ustanovama), civilno služenje vojnog roka, bez pravljenja razlike između stvarnog dobrovoljnog rada i onoga što je kroz sistem ponuđeno onima koji očekuju zaposlenje. Ispitanici su pomenuli i angažovanje u političkim partijama.

„Kakva je, po Vašem mišljenju, dobit lokalne zajednice od volonterskog angažmana?“

Ističe se dobit kroz dva

aspekta:

- materijalni (ekonomska dobit lokalne zajednice od volonterskog rada u smislu uštede);
- nematerijalni.

Kao nematerijalni aspekt dobiti navode se: razvijanje građanske svesti i edukacija građana, posebno mladih, samoorganizovanje građana, humanije i bolje društvo, rasterećenje institucija. Takođe, ističe se i korist samih volontera: njihovo nagrađivanje, priznanje njihovog rada, mogućnost lakšeg zaposlenja.

„Ko sve može, po Vašem mišljenju, da bude volonter?“

Uglavnom su se ispitanici složili da volonter može da bude svako, odnosno da ne postoje generalna ograničenja, uz napomene tipa: „mora biti obučen za dati posao“, "radno sposoban" itd.

„Koje poslove u Vašoj organizaciji/ustanovi rade (bi mogli da rade) volonteri?“

Kod ovog pitanja takođe su prisutne razlike u stavovima između predstavnika institucija i predstavnika nevladinih organizacija. Ključna razlika u stavovima svodi se na pitanje vrste i nivoa odgovornosti poslova koje volonteri mogu da obavljaju. Predstavnici NVO-a uglavnom smatraju da volonteri mogu da obavljaju sve vrste zadataka u organizaciji (od najjednostavnijih zadataka do koordinacije), dok

predstavnicima institucija smatraju da volonteri trebaju i mogu da obavljaju isključivo fizičke ili pomoćne poslove koji ne zahtevaju obrazovanje. Svakako da ova razlika u mišljenjima proizlazi iz različitih struktura i kultura nevladinih i vladinih organizacija.

U svakom slučaju, dominantan je stav da volonter mora biti edukovan za posao koji radi, ali se ne ističe da mora uvek i obavezno da bude formalno obrazovan u pomenutoj oblasti. Od konkretnih poslova koje mogu da rade navedeni su: rad sa starim osobama, decom, obolelima, osobama sa invaliditetom, rad u ekološkim programima, administrativnim poslovima, prezentaciji i promociji organizacije, kulturni rad, obrazovanje, fizički poslovi, prikupljanje sredstava.

Jedan od stavova je i da volonteri ne mogu da donose ključne odluke u lokalnoj zajednici jer odgovornost mora da bude plaćena. Takođe, po mišljenju svih učesnika, volonteri ne mogu da se angažuju u policiji i vojsci.

Zanimljivo je da kod predstavnika institucija postoji rezervisanost kada je u pitanju pristup volontera informacijama i podacima institucije u kojoj bi bili angažovani.

„Šta danas sprečava ustanove/organizacije da angažuju volontere?“

U odgovorima na ovo pitanje dominira mišljenje da su to opšta neupućenost i neinformisanost o koristi i značaju volonterskog rada i predrasude o volonterima, neorganizovanost odnosno nepostojanje organizovanog mesta gde bi se volonteri i organizacije/institucije mogli obratiti za informaciju i dalje usmeravanje; nepostojanje pravila ili propisa koji bi definisali i regulisali ovu oblast, nedostatak finansijskih i drugih sredstava za angažovanje volontera i neiskustvo i needukovanost organizacija i institucija za upravljanje radom volontera.

„Da li mislite da na lokalnom nivou treba da postoji neko/nešto (institucija/organizacija) ko bi koordinisao volonterski rad? Ako da, šta bi podrazumevala ova koordinacija?“

Svi ispitanici se slažu da je koordinacija potrebna i navode oblasti koje bi koordinacija obuhvatila: motivisanje građana da se aktiviraju, promocija volonterskog rada, povezivanje potencijalnih volontera i organizacija/institucija kojima trebaju volonteri, edukacija i zaštita prava volontera (ali i organizacija koje ih angažuju) kao i edukacija onih koji ih angažuju, izrada baze podataka o volonterima i poslovima koji se nude, koordinisanje sistemom vrednovanja volonterskog rada i monitoring standarda u upravljanju volonterskim radom.

„Ko/šta bi trebalo da obavlja koordinaciju?“

Ispitanici su saglasni da bi koordinacija trebalo da se odvija i na lokalnom i na regionalnom i državnom nivou. U svim ispitanim lokalnim zajednicama dominira stav da koordinaciju na lokalnom nivou treba da vrši međuresorno telo (okuplja predstavnike svih sektora) ili nevladina organizacija koja u tome ima iskustva (nešto manje zastupljeno mišljenje). Ispitanici su takođe složni u zaključku da ovakav vid koordinacije zahteva finansijska i druga sredstva (ljude, prostor, opremu) i da bi trebalo da bude na određen način potpomognut iz budžeta.

„Šta bi konkretno trebalo da bude regulisano zakonom u ovoj oblasti?“

Odgovori su različiti:

- jasna definicija volontera i volonterskog rada;
- ko sve može biti volonter;
- gde se sve može volontirati;
- vreme angažovanja;
- socijalno i zdravstveno osiguranje volontera;
- priznavanje volonterskog staža;
- nadoknada troškova;
- ugovor o volonterskom radu i osnovni elementi ovog ugovora;
- beneficije i nagrađivanje volontera - standardizacija u određenoj meri (npr. preporuke);
- volonterska knjižica: staž, obuke, preporuke;
- razgraničiti „sporadično“ i organizovano volontiranje;
- odgovornost za posledice;
- nadležnost za rešavanje sporova;
- standardi za organizacije koje angažuju volontera (uslovi za rad, obuka).

Definicije volonterskog rada

Od 56 ispitanika koji su učestvovali na našim fokus grupama, dobili smo 56 definicija volonterskog rada. Jedna od najvažnijih stvari za koje je istaknuto da treba da budu pomenute i definisane u zakonu o volonterskom radu upravo je određenje pojma „volonter“ i „volonterski rad“; ovde navodimo ključne reči koje se pojavljuju kao elementi dobijenih definicija. Ključne reči predstavljaju, u suštini, stavove različitih predstavnika lokalne zajednice o tome šta su osnovne karakteristike i odrednice volonterskog rada:

- dobrovoljnost;
- vrsta rada koji nije radni odnos;
- interes šire zajednice;
- dobrobit/korist zajednice;

- nagrađen rad;
- organizovan rad;
- humanost;
- lična satisfakcija i satisfakcija od strane društva;
- humanitarni rad;
- pomoć drugima.

Zapažanja voditelja fokus grupa

Predstavnici institucija s teškoćom razlikuju pojmove volonter i volonter-stažista, ali imaju predstavu i osećaj o dobrobiti koja proističe iz volonterskog rada;

Najuočljivije tendencije u diskusijama su:

- da se volonterima smatraju mladi ljudi bez posla;
- da se volonterizam uglavnom tretira kao problematika iz oblasti rada i zapošljavanja;
- postoji izražena svest o potrebi regulisanja ovog pitanja i motivacija ispitanika-predstavnika institucija da i dalje budu na bilo koji način uključeni u ovaj proces;
- veoma slabo je izražena svest o tome da su volonteri često visoko obrazovani ili edukovani mladi ljudi ili stručnjaci u penziji, koji mogu da obavljaju i druge vrste poslova osim najjednostavnih, sa niskim stupnjem odgovornosti.

Opšti je zaključak da su u vladinom i profitnom sektoru prisutni nepoznavanje pojma volonterskog rada ili njegovo drugačije shvatanje, a da **postoji visok potencijal za saradnju u ovoj oblasti** u svim sredinama u kojima smo vršili ispitivanje. Budući da su obuhvaćene različite sredine u Vojvodini, smatramo da se ovaj zaključak može uopšteno primeniti i na čitavu republiku.

Obrada, analiza i tumačenje rezultata:
Ivana Koprivica, Nenad Opačić i Tatjana Lazor.

Volonter je čovek koji radi i živi da bi pomogao ljudima u nevolji,
da bi kasnije osetio ispunjenost i zahvalnost

Volonter iz Sombora

ZAKLJUČAK

Nakon šestomesečnog prikupljanja podataka i obrade dobijenih rezultata Radna grupa Inicijative za zakonsko regulisanje statusa volontera u Srbiji, **Inicijativa IZVoR**, priredila je brošuru u okviru koje su navedeni rezultati dobijeni iz radionica čiji su učesnici bili volonteri različitih organizacija, kao i rezultati na osnovu obrađenih upitnika koje su popunjavali predstavnici nevladinih organizacija iz cele Republike. Budući da je uticaj volonterizma najvažniji u lokalnoj zajednici, brošura sadrži i rezultate sa fokus grupa iz 7 gradova Vojvodine koji predstavljaju stavove predstavnika lokalne zajednice, odnosno institucija lokalne zajednice o ovom pitanju.

Kao završnica procesa prikupljanja podataka, Radna grupa **IZVoR** je 21. 06. 2005. godine u Novom Sadu organizovala konferenciju «Status volontera u Srbiji», kojoj je prisustvovalo više od pedeset predstavnika nevladinih organizacije iz cele Srbije, predstavnici pokrajinskih sekretarijata AP Vojvodine, predstavnici Nacionalne službe za zapošljavanje, centara za socijalni rad i donatora: Američke fondacije za razvoj (ADF) i Međunarodnog centra za neprofitno pravo (ICNL) iz Budimpešte. Ishod Konferencije su predlozi definicija, prava i obaveza, koje bi trebalo da sadrži budući tekst predloga nacrta Zakona o volonterskom radu.

Rezultati dobijeni u procesu prikupljanja podataka biće ključni za dalji rad na izradi predloga nacrta Zakona o volonterskom radu i doprineće pravnom uređivanju statusa volontera u Srbiji i usklađivanju pravne regulative sa standardima EU, što je i bio prvobitni cilj IZVoR-a.

Opsežno ispitivanje stavova o volonterskom radu, položaju volontera i njihovim potrebama, pravima i obavezama u Srbiji, pokazuje da volonterski rad u Srbiji nije dovoljno zastupljen, da je potreba za volonterskim radom velika i da se svi učesnici u procesu prikupljanja podataka slažu da ne postoji dobar pravni okvir za angažovanje i zaštitu volontera. Potreba za donošenjem zakona koji bi regulisao položaj volontera više je nego očigledna. To dodatno potvrđuju i problemi sa kojima se suočavaju NVO u Srbiji prilikom (ne)angažovanja volontera. Problemi se uglavnom odnose na (ne)povezanost i (ne)saradnju između NVO-a i drugih aktera u lokalnoj zajednici; na odnos zajednice (institucija i javnosti) prema volonterskom radu; na uslove u kojima rade volonteri; na upravljanje volonterskim radom, motivaciju i vrednovanje volonterskog rada; najzad, i na nepostojanje adekvatne zakonske regulative.

Svi učesnici u procesu prikupljanja podataka slažu se da u okviru zakona treba da bude jasno definisan volonterski rad. U okviru procesa prikupljanja podataka, dobijeni su mnogobrojni predlozi definicija volonterskog rada, od strane volontera, predstavnika NVO-a i

predstavnik lokalne zajednice. Možemo zaključiti da definicija volonterskog rada treba da sadrži neke od navedenih ključnih reči dobijenih u predlozima: **dobrovoljni rad**, rad **bez nadoknade**, **društveno-koristan** rad, humanost, **u slobodno vreme**, a još se predlaže da u definiciji volonterskog rada treba da stoji da je to **organizovan** rad, savestan, da traje određeno vreme. Rezultati fokus grupa dodatno govore da definicija volonterskog rada isključuje: neplaćene pripravnike čiji je status uređen Zakonom o radu i davaoće usluga po osnovu porodičnih i drugih propisa.

Zajednički stav svih učesnika projekta je da je korist od volonterskog rada velika, kako za pojedinca, tako i za zajednicu. Ističu se dva aspekta koristi od volonterskog rada: materijalni (ekonomska dobit lokalne zajednice od volonterskog rada u smislu uštede) i nematerijalni. Kao nematerijalni aspekt dobiti navode se: razvijanje građanske svesti i edukacija građana, posebno mladih; samoorganizovanje građana, humanije i bolje društvo, rasterećenje institucija i korist samih volontera kroz zadovoljenje ličnih potreba. Na osnovu ovoga zaključujemo da je volonterski rad jedan interaktivan proces koji doprinosi uzajamnoj dobrobiti svih građana i društva u celini.

Ono što je važno i što bi trebalo naglasiti u zaključku je da volonterskim radom mogu da se bave svi, zavisno od svojih znanja, sposobnosti, kompetencije i interesovanja. U svemu tome, naravno, ključni su motivi koji utiču na to da se neko bavi volonterskim radom. Dobijeni rezultati pokazuju da motivi za volonterski rad mogu biti vrlo različiti, ali da se oni najčešći mogu podeliti u dve kategorije: motivi vezani za zadovoljavanje sopstvenih potreba (motivacija u vezi sa poslom i obrazovanjem, privatnim, ličnim aspektima i ličnim vrednosnim sistemom); motivi okrenuti ka spolja, odnosno ka drugima i zajednici (motivacija u vezi sa građanskom svešću i doprinosom društvu i zajednici, motivacija humanog, altruističkog karaktera i motivacija u vezi sa društvenim vrednosnim sistemom).

Rezultati pokazuju da Zakon o volonterskom radu treba da sadrži: jasnu definiciju volontera i volonterskog rada; da specifikuje organizacije i institucije koje mogu da angažuju volontere; da odredi standarde za organizacije i institucije koje angažuju volontere; da precizira prava i obaveze volontera, organizacija i institucija koje ih angažuju; da definiše osnovne elemente ugovora između volontera i organizacije/institucije koja angažuje volontera; da utvrdi odgovornost za posledice i nadležnost za rešavanje sporova; da normira koordinaciju na lokalnom nivou i finansijski aspekt u smislu regulisanja nadoknade troškova.

Učesnici procesa prikupljanja podataka za izradu nacrtu Zakona o volonterskom radu ističu značaj definisanja prava i obaveza volontera,

organizacija i institucija koje mogu angažovati volontere. Zakonom bi trebalo precizno definisati prava volontera: verifikaciju i sertifikaciju volonterskog staža, pravo na nadoknadu osnovnih materijalnih troškova volontera, edukaciju, usavršavanje, specijalizaciju, dodatnu obuku, sticanje iskustva, beneficije/povlastice. Volonterskim ugovorom definiše se odnos između volontera i organizacije. Sva navedena prava volontera trebalo bi da predstavljaju obaveze organizacija koje angažuju volontere i koje one treba da ispune. Takođe, zakonom bi trebalo definisati i prava samih organizacija tj. obaveze volontera koji se u njima angažuju. Pre svega, angažovani volonter mora da deluje u skladu sa vrednostima, misijom i ciljevima, standardima i kvalitetima organizacije u kojoj volontira i da ispuni obavezu potpisivanja i poštovanja volonterskog ugovora.

Stav većine učesnika procesa prikupljanja podataka za izradu nacрта Zakona o volonterskom radu je da samostalni posrednici u angažovanju volontera treba da budu NVO koje imaju iskustva u volonterskom menadžmentu. Manji broj učesnika smatra da tu ulogu treba dodeliti Nacionalnoj službi za zapošljavanje ili formirati međuresorno telo koje okuplja predstavnike svih sektora.

CONCLUSION

After six-months data collecting and processing the some conclusions have been reached. The Working group of the Initiative for legal regulation of the status of volunteers in Serbia - Initiative **IZVoR** has prepared this brochure where the results gathered from the workshops with volunteers of different organizations, as well as the results based on the processed questionnaires completed by the representatives of the NGOs of the entire Republic, are included. Since the influence of the voluntarism is the strongest in the local community, the brochure incorporates the results of the focus groups from the 7 cities of Vojvodina presenting the opinions of the local community representatives, i.e. opinions of local community institutions regarding this question.

As part of the final stage in the process of data collection, the Working group IZVoR organized a conference on 21.06.2005. in Novi Sad entitled the „Status of volunteers in Serbia“. More than fifty NGO representatives from Serbia attended. Representatives of the Provincial Secretariats of Vojvodina, the National Employment Office , Social work centers and donors: American Development Foundation (ADF) and the International Center for Non-for-Profit Law (ICNL), Budapest also took part. Proposals of the definitions, rights and commitments that the future text of the Law on Voluntary Work should incorporate were agreed upon.

The results of this survey will be essential for future work on the proposals for the act on voluntary work. They will encourage the legal regulation of voluntary workers in Serbia and therefore enable legal coordination with the EU, which was the initial aim of **IZVoR**.

Research conducted on voluntary work within Serbia has indicated that it is currently not particularly widespread but there is a significant need for it. However, the lack of a legal framework for the engagement and protection of volunteers has acted as a barrier against the successful growth of voluntary work. Therefore there is a strong argument for the creation of a law that would regulate their position.

This argument is supported by the current difficulties experienced by NGO's attempting to hire volunteers in Serbia. These problems have stemmed from the lack of co-ordination between various NGO's, the lack of cooperation between NGOs and actors within local communities, the attitudes of the community as a whole towards voluntary work, the conditions in which volunteers are working, and most importantly the lack of legal regulation.

All the participants in this survey agree that voluntary work should be clearly defined within a legal framework. During the survey, various proposals for a definition of voluntary work have been discussed. It was

concluded that the definition of voluntary work should incorporate some of the key words mentioned in all the proposals: voluntary work, work without compensation, socially beneficial work, humanism, in spare time, and it was proposed additionally that the definition of voluntary work should state that it is organized work lasting for a certain period of time,...

The results of several focus groups additionally reveal that the definition of voluntary work excludes: unpaid preliminary workers whose status has been regulated by the Law on Labor and service providers by the family regulations and other.

All of the participants in the survey agreed that there are huge benefits that result from voluntary work both for the volunteers themselves and the community as a whole. Volunteer projects are not only materially beneficial, but through education and encouragement they also help local communities to realize their social and environmental issues. Therefore, it could be concluded that voluntary work is an interactive process contributing to the mutual benefit of both citizens and the society as a whole.

Anyone can take part in voluntary work and research has indicated that the motivations behind volunteering are diverse. However, it is possible to divide them into two categories: Voluntary work that is motivated by a desire to fulfill one's own needs, for example a desire to enhance your CV or satisfy a personal moral commitment, or voluntary work that is influenced by external motives such as a desire to improve and make a contribution to society as a whole.

This research also indicates that the Law on voluntary work should contain a clear definition of volunteers and voluntary work and a profile of organizations and institutions that can hire volunteers. Likewise, standards for organizations and institutions that hire volunteers should also be specified along with the rights and commitments of volunteers. The basic elements of a contract between volunteers and the organizations/institutions that engage them and details of an authority in charge of resolving disputes should also be included. Coordination on a local level and the financial details relating to regulation of norms for compensation of expenses should also be incorporated into this Law.

The participants in this survey emphasize both the importance of defining the rights and commitments of volunteers, and the rights and commitments of the organizations and institutions that are employing them. This Law should precisely define the rights of volunteers as: verification and certification of voluntary work, the right of compensation of basic material expenses of volunteers, education, development, specialization, additional training, gaining experience, benefits/privileges like advantages at school and faculty enrollment, employment; free/privileged transport, admissions, passes, and

various other benefits... (for example, accommodation in student dormitories..). A contract defining the relationship between volunteer and the organization should also be created. Organizations that engage volunteers should be committed to fulfilling all of the rights outlined above. However, the Law should also define the rights of organizations that engage volunteers. The volunteer should act in accordance with the values, mission and aims, as well as standards and qualities of the organization where volunteering takes place, keeping in mind commitments of signing and appreciating the volunteer contract.

The majority of the participants in this survey agreed that NGOs that are experienced in volunteer management should act as individual mediators on the engagement of volunteers. Only a minority considered that this role should be given to the National Employment Office, or that the middle-sector body should be formed which would coordinate representatives of all the sectors.

VOLONTERSKI RAD:

DOBROVOLJNI RAD motivisan UNAPREĐENJEM REŠENJA NEKOG PROBLEMA od strane osoba SA VIŠKOM VOLJE, SNAGE, IDEJA, ZNANJA, da unapredi neki deo društvenog života ili oblasti.

DOBROVOLJNOST NE ZNAČI DA NE TREBA DA BUDE NENAGRAĐEN DOBROVOLJNI RAD. Svakodnevno PRIZNANJE, PRIZNANJE SREDINE, PODRŠKA finansijska, ili NAGRADA ZA RAD unapređenje nivoa radnog mesta, dobijanje reference, STRUČNO MATERIJALNO I MORALNO.

Učesnik fokus grupe iz Sombora

IZVEŠTAJ SA KONFERENCIJE „STATUS VOLONTERA U SRBIJI“

Konferencija „Status volontera u Srbiji“ održana je 21. juna 2005. godine, u organizaciji Inicijative za zakonsko rešavanje statusa volontera u Srbiji - **IZVoR**. Cilj Konferencije bio je definisanje i utvrđivanje minimalnih prava i obaveza koje proizlaze iz volonterskog rada, a koje bi garantovala država.

Konferenciji je prisustvovalo više od pedeset predstavnika nevladinih organizacija iz cele Srbije, predstavnici pokrajinskih sekretarijata AP Vojvodine, predstavnici Nacionalnog zavoda za tržište rada, centara za socijalni rad i donatori: Američka fondacija za razvoj (ADF) i predstavnici Međunarodnog centra za neprofitno pravo (ICNL) iz Budimpešte. Međunarodni centar za neprofitno pravo ujedno je i suorganizator Konferencije, a predstavnici Međunarodnog centra, Katerina Hadži-Miceva i Dragan Golubović, bili su i programski akteri.

Konferenciju su otvorili: zamenica sekretara Pokrajinskog sekretarijata za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, Jelica Rajačić-Čapaković i pomoćnik sekretara Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu, Vladimir Kozbašić. Oni su u potpunosti podržali Inicijativu, uz predlog da se formira Međusektorska radna grupa, koja će pripremiti Deklaraciju o volontiranju i tekst nacrtu Zakona o volontiranju za Skupštinu APV, kao ovlašćenog predlagača, što je u konačnom ishodu, uz zaključke radnih grupa, bio i zaključak, odnosno preporuka sa Konferencije.

Proces rada tri radne grupe, koje su vodili Dragan Golubović (ICNL, Budimpešta), Biljana Rakić (PGVCV, Novi Sad) i Nenad Opačić (Inicijativa **IZVoR**, NSHC, Novi Sad), zasnovan je na uvodnim izlaganjima: Katerine Hadži-Miceve (ICNL, Budimpešta) o potrebi pravnog regulisanja statusa volontera, Živke Vasilevske (CRNPS, Beograd) o pravnim okvirima za volontiranje u Srbiji i na delu rezultata istraživanja o

volonterskom radu u Srbiji Ivane Koprivice (Inicijativa IZVoR, EHO, Novi Sad). Grupe su činili predstavnici različitih nevladinih organizacija i predstavnici državnih institucija, sa velikim razlikama u iskustvu vezanom za volonterski rad (predsednici organizacija, koordinatori različitih profila u projektima, volonteri).

Kao ishod rada u radnim grupama definisano je sledeće:

Definicija volontiranja (dobrovoljnog rada):

1. volonterski rad je dobrovoljan, organizovan/koordinisan;
2. rad u slobodno vreme;
3. davanje usluga bez naknade, koje zakonom nisu zabranjene;
4. korisnici usluga:
  - a. druga lica;
  - b. ili za dobrobit drugih lica;
  - c. ili za opšte dobro.

Definicija volontiranja (dobrovoljnog rada) isključuje:

1. neplaćene pripravnike, čiji je položaj uređen propisima o radnim odnosima;
2. davaoce usluga po osnovu porodičnih, bračnih i drugih propisa.

Ko može biti volonter:

1. samo fizičko lice;
- 1a. volonter može biti osoba bilo kojeg pola;
2. maloletna lica mogu biti volonteri, saglasno opštim pravilima građanskog prava o pravnoj i poslovnoj sposobnosti;
- 2a. maloletna lica mogu biti volonteri uz pismenu saglasnost oba roditelja ili staratelja i superviziju u toku volonterskog angažmana);
3. stranac (kakav bi status imali volonteri-stranci uz dodatno pitanje o postojanju „volonterskih“ viza).

Ko može biti organizator volonterskih usluga:

1. nedobitna pravna lica (nevladine organizacije, privatne i javne ustanove, uključujući bolnice, domove zdravlja, staračke domove, itd);
2. preduzeća.

Ugovor o volontiranju

(navode se neki od stavova ili ideja o rešavanju nekih od ključnih pitanja koje ugovor treba da sadrži):

- osnovni je instrument regulisanja odnosa između organizatora i korisnika volonterskih usluga;
- reguliše trajnije oblike volonterskog angažovanja (određeni broj sati nedeljno, ili određen, manji broj sati u dužem vremenskom periodu, npr. mesec dana, tri meseca, itd); zastupljena su tri

mišljenja:

- volonter ne bi trebalo da volontira duže od 3 sata dnevno;
- volonter ne bi trebalo da volontira duže od 4 sata nedeljno;
- ne treba da postoji ograničenje u trajanju volonterskog rada.
- pravo na raskidanje ugovora ako se isti prekrši od strane pravnog subjekta sa kojim je ugovor o volontiranju sklopljen;
- pravo na raskidanje ugovora ako se isti prekrši od strane volontera sa kojim je ugovor o volontiranju sklopljen;
- odgovornost za štetu koja je načinjena trećem licu zbog volonterskog rada snosi volonter ili pravni subjekt koji je angažovao volontera za taj posao;
- ad hoc volontiranje je dozvoljeno, ali nije predmet posebne zakonske regulative; primenjuju se opšti propisi obligacionog prava.

Zakonska prava volontera:

Volonter bira svoje angažovanje u skladu sa svojim afinitetima, bez prisile od strane lica, organizacije ili institucije koja ga je angažovala.

Ostala prava volontera:

- da bude pismeno upoznat sa eventualnim rizicima i uslugama koje daje;
- da ima bezbedne uslove za rad;
- pravo na jednako postupanje u odnosu na zaposlena lica;
- pravo na prikladnu obuku;
- pravo na volontersku knjižicu;
- pravo na naknadu razumnih troškova.

Ukoliko se pojedinac, organizacija ili institucija odluči da pruži novčanu nadoknadu za rad, ona ne sme biti veća od 50% prosečne plate na tom radnom mestu. U protivnom ta se osoba ne može smatrati volonterom.

Volonterska knjižica sadrži:

- podatke o vremenu trajanja pojedinačnog volonterskog angažmana;
- kratak opis usluga koje pruža volonter;
- podatke o obuci koje je osoba stekla tokom volontiranja.

Obaveze volontera:

- da pruža usluge bona fide;
- da poštuje pravila profesionalne etike;

- da lično pruža volonterske usluge;
- da čuva poslovne tajne;
- da učestvuje u obuci čiji je cilj poboljšanje kvaliteta usluga;
- volonter je dužan da poštuje obaveze koje je prihvatio ugovorom;
- pitanje odgovornosti volontera/ki za određene poslove definiše se ugovorom između obe strane i nije univerzalno;
- ugovor o volonterskom radu ne utiče na prava koja volonter ostvaruje na osnovu statusa nezaposlenog lica;
- socijalno i zdravstveno osiguranje ne treba da plaća lice, organizacija ili institucija koja je angažovala volontera.

Radna grupa Inicijative IZVoR navedene definicije predlaže za osnovu teksta predloga Nacrta zakona o volonterskom radu.

Opšti zaključci radnih grupa su da će zakonsko regulisanje volontiranja:

- obezbediti minimalna prava koja proizlaze iz volonterskog rada, a za koje garantuje država;
- povećati podršku civilnih organizacija i državnih institucija volonterskom angažovanju građana;
- poboljšati odnos sredine prema volonterskom radu, unaprediti prepoznavanje i prihvatanje od strane šire društvene zajednice;
- povećati broj volontera i stabilnih volonterskih programa;
- doneti ekonomsku i društvenu dobit za društvo i državu;
- odvojiti status volontera (volonterskog rada) od „rada na crno“;
- odvojiti status volontera (volonterskog rada) od statusa zaposlenih;

Stoga Radna grupa Inicijative IZVoR ove zaključke predlaže kao osnovu teksta Deklaracije o volontiranju.

Poseban predlog sa Konferencije je pokretanje inicijative za preporuku lokalnim, pokrajinskim samoupravama i jedinicama lokalne samouprave da se uključe u proces promocije ideje volonterizma i Inicijative za zakonsko rešavanje statusa volontera u Srbiji, podržavajući i suorganizujući volonterske programe, odnosno volonterske usluge u lokalnim zajednicama.

U Novom Sadu,
30. 06. 2005.

Za radnu grupu Inicijative IZVoR,
Melanija Kološnjai-Nenin

Volonterski rad shvatam kao rad u koji se osoba uključuje po principu dobrovoljnosti a za koji ima ličnu satisfakciju a ne dobija finansijsku nadoknadu.

Učesnik fokus grupe iz Bačke Topole

Osoba koja želi da svoja znanja i veštine udruži sa drugim ljudima i pronađe u tome socijalnu satisfakciju. (Potrebu da pripada i koristi drugima u okviru svog slobodnog vremena)

Učesnik fokus grupe iz Sombora

Volonterski rad je prevashodno rad zasnovan na dobroj volji pojedinca u ostvarenju nekih opštih ciljeva, bez naknade za lični doprinos.

Učesnik fokus grupe iz Sombora

Biti volonter znači prvenstveno pomoći ljudima, tj. baviti se (dobrovoljnim radom) humanitarnim radom, a pri tom raditi u slobodno vreme, bez ikakve nadoknade.

Učesnik radionice - Novi Sad

Volonterski rad:
dobrovoljan društveno koristan vremenski definisan rad koji se sprovodi organizovano od strane neke organizacije, a čija aktivnost ne čini štetu, no vodi ka opštem i ličnom boljitku.

Učesnik radionice - Novi Sad

Dobrotvorni rad za pomoć osobama, zbog kojeg se osećam vrednijim za ovo društvo.

Volonter iz Sombora

EKUMENSKA HUMANITARNA ORGANIZACIJA (EHO)

Kao nestranačko, nepolitičko i neprofitno udruženje građana, EHO je osnovana 1993. godine na inicijativu Svetskog saveta crkava. Aktivnosti EHO doprinose ličnom razvoju, ekonomskoj nezavisnosti, poštovanju ljudskog dostojanstva i podizanju nivoa samopoštovanja među socijalno ugroženim stanovništvom Vojvodine.

Svoje aktivnosti EHO realizuje uz podršku 1.189 volontera, više od 20 spoljnih saradnika i 29 zaposlenih. Najveći resurs EHO je njena mreža od 87 volonterskih grupa u 65 naselja u Vojvodini.

EHO trenutno ima 15 projekata u 4 programske oblasti: *Dijakonija* (Dijakonijski centar, Centar za volontere, projekat "Duga" - most među generacijama, Resursni centar za osobe sa invaliditetom, Romski resursni centar, projekat "Zelene dame" - pomoć obolelima u bolnicama), *Ekumenija* (Svetski molitveni dan, Lojemberški dom u Feketiću, Letnje katehizacije - kampovi za decu), *Humanitarni rad* (Zamena za majčino mleko, pomoć poplavljenim područjima u Banatu) i Društveni razvoj (Druženje mladih - "Bez granica", Fond za male projekte, Centar "Crvena linija", Znanjem protiv AIDS-a i projekat "RakInfo").

EHO u okviru svih projekata promoviše volonterski rad i kroz njega: podstiče građansko angažovanje, promoviše solidarnost u društvu - vrednost na koju naši volonteri nisu zaboravili. Volonteri su u EHO angažovani u radu sa romima, osobama sa invaliditetom, obolelim od HIV i drugih polno prenosivih bolesti, starima, decom i svima kojima je naša podrška potrebna te tako stižu znanja, veštine i iskustva koja im mogu koristiti tokom celoga života.

Adresa:

EKUMENSKA HUMANITARNA ORGANIZACIJA
Cara Dušana 31
21000 Novi Sad

tel/faks: 021 469 616, 466 588, 469 683
e-mail: office@ehons.org
web-site: www.ehons.org

NOVOSADSKI HUMANITARNI CENTAR (NSHC)

Novosadski humanitarni centar je domaća, nevladina, neprofitna i dobrotvorna organizacija osnovana 1998. godine u Novom Sadu. Rad NSHC-a je pokrenut sa ciljem da se u kriznoj situaciji obezbedi direktna pomoć svim ljudima u nevolji te da se humanizuje i podstiče razvoj lokalne zajednice i regiona. NSHC deluje u svih 46 opština AP Vojvodine.

Humanitarni, psiho-socijalni, obrazovni i razvojni programi podrške NSHC-a okrenuti su ugroženim, osetljivim i marginalizovanim grupama: izbeglicama i raseljenim licima, starim osobama, deci i omladini, Romima, Aškalijama, beskućnicima, obespravljenima, nezaposlenim i siromašnima. NSHC pruža informativnu, savetodavnu i edukativnu podršku predstavnicima vladinog i nevladinog sektora. Na našim projektima i programima je angažovano preko 200 aktivnih, edukovanih volontera i saradnika te stručnjaka iz različitih oblasti (društvene, filozofsko-humanističke i medicinske orijentacije).

NSHC je regionalni član Mreže organizacija Jugoistočne Evrope za pomoć izbeglicama (SEE RAN), i jedna je od šest nevladinih organizacija - osnivača Srpskog saveta za izbeglice (SSI). Takođe, NSHC je član nacionalne Mreže za prevenciju HIV/AIDS-a među marginalizovanim grupama (HPVPI) i član Federacije nevladinih organizacija Srbije (FeNS).

Volonteri NSHC-a su uključeni u skoro sve programe pružanja podrške ugroženim, a takođe su i neizostavni deo tima koji upravlja resursima organizacije. Najbolje radne rezultate NSHC je postigao edukujući i angažujući volontere za psiho-socijalni i obrazovni rad sa Romima i Aškalijama, izbeglicama i starim licima.

Adresa:

NOVOSADSKI HUMANITARNI CENTAR (NSHC)

Vojvođanskih brigada 28

21000 Novi Sad

tel/faks: 021 422 969, 423 021, 423 024

e-mail: nshc@eunet.yu

web-site: www.nshc.org.yu

POKRET GORANA I VOLONTERSKI CENTAR VOJVODINE (PGVCV)

Pokret gorana i volonterski centar Vojvodine je nevladina, neprofitna, društvena organizacija osnovana 1960. godine (kao Pokret gorana Vojvodine) sa ciljem okupljanja mladih i učešća u akcijama pošumljavanja. Poslednjih godina najveća pažnja se posvećuje programima zaštite životne sredine, volonterizma, edukacije i mobilnosti mladih. U tom duhu, prateći svetske trendove Pokret gorana je pokrenuo u januaru 2004. godine program "Volonterski centar Vojvodine" koji se direktno bavi volonterskim radom i razmenom mladih na međunarodnom nivou, što je kulminiralo uključivanjem velikog broja mladih, modernizacijom i promenom imena organizacije. Danas, PGVCV je organizacija prilagođena sistemu međunarodnih organizacija koja se bazira na volonterskom radu.

Rad organizacije može se podeliti u tri oblasti: promovisanje i organizovanje aktivnog rada na očuvanju životne sredine; razbijanje predrasuda, razvijanje svesti o toleranciji, solidarnosti, miru, zajedništvu, ličnom i društvenom napretku kroz organizaciju i promovisanje volonterskog rada i edukaciju dece i mladih i njihovo aktivno učešće u razvoju društva.

Od početka 2004. godine PGVCV je ostvario saradnju sa velikim svetskim organizacijama kao što su Service Civil International i Youth Action for Peace, takođe sa regionalnim mrežama kao što je South East European Youth Network (SEEYN). Isto tako, ostvarena je i značajna saradnja sa organizacijama sa teritorije bivše Jugoslavije.

Adresa:
POKRET GORANA I VOLONTERSKI CENTAR VOJVODINE
Železnička 28
21000 Novi Sad

tel/faks: 021 451 788, 523 865
e-mail: office@vcv.org.yu
web-site: www.pokretgorana.org.yu, www.vcv.org.yu

pokret gorana i volonterski centar vojvodine
volunteers' centre of vojvodina and nature conservation movement

V O L O N T E R I

IZVoR humanizma, tolerancije i društvenog bogatstva

Uređivački odbor:

Melanija Kološnjai-Nenin
Ivana Koprivica
Nenad Opačić
Mira Novaković
Tatjana Lazor
Srđan Nikolić

Priprema za štampu:

Srđan Nikolić

Lektura i korektura:

Svetlana Zejak-Antić

Prevod na engleski:

Slavica Urumović

Dizajn korica:

Srđan Nikolić

Crteži na koricama:

Vesna Stojaković

Izvršno veće AP Vojvodine
Sekretarijat za sport i omladinu
Sekretarijat za rad, zapošljavanje
i ravnopravnost polova

International Center for
Non-Profit Law

USAID | SERBIA
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Odgovori na pitanja u procesu prikupljanja podataka i definicije volonterskog rada uključene u ovu brošuru, su autentične, bez lektorskih ili drugih intervencija. Radna grupa **IZVoR**

